

ВІДГУК

офіційного опонента д.е.н., проф. Боковець В.В.

на дисертаційну роботу Піменова В.С.

на тему «Інноваційне забезпечення економічного розвитку та

конкурентоспроможності промислових кластерів регіону»,

поданої до здобуття ступеня доктора філософії

за спеціальністю 051 Економіка

Ступінь актуальності обраної теми. Сучасні трансформації економіки, прискорення технологічних змін, цифровізація та посилення конкуренції зумовлюють необхідність пошуку нових форм забезпечення економічного розвитку регіонів. Важливе місце у цих процесах належить промисловим кластерам, які забезпечують поєднання виробничого, науково-технологічного, кадрового та інвестиційного потенціалу територій, сприяють поширенню інновацій і формуванню стійких конкурентних переваг.

Для України зазначена проблематика набуває особливої актуальності в умовах структурної трансформації економіки, необхідності повоєнного відновлення, технологічної модернізації промисловості та поглиблення інтеграції до європейського економічного простору. За таких умов важливим є перехід від фрагментарної підтримки окремих підприємств до розвитку ефективних кластерних екосистем, здатних активізувати інноваційну діяльність, високотехнологічне виробництво та підвищувати конкурентоспроможність регіональної економіки.

Водночас сучасний розвиток промислових кластерів потребує відповідного інноваційного забезпечення, яке охоплює організаційні, інституційні, ресурсні, інформаційні та цифрові складові. Недостатньо розробленими залишаються питання комплексного оцінювання інноваційної спроможності та конкурентоспроможності кластерів, розвитку положень неокластеризації, застосування економіко-математичного моделювання та формування дієвого організаційно-економічного механізму їх інноваційного розвитку.

З огляду на це, дисертаційна робота Піменова Володимира Сергійовича «Інноваційне забезпечення економічного розвитку та конкурентоспроможності промислових кластерів регіону» є актуальним і своєчасним дослідженням. Її спрямованість на формування цілісної системи інноваційного забезпечення промислових кластерів відповідає сучасним потребам регіональної економіки та має значення для підвищення результативності кластерного розвитку, зміцнення конкурентних позицій регіонів і забезпечення їх сталого економічного зростання.

Актуальність теми дисертаційної роботи підтверджується використанням результатів дисертаційної роботи у наукових дослідженнях у Східноукраїнському національному університеті імені Володимира Даля (м. Київ). При виконанні теми Е-03-25 «Обліково-аналітичне та організаційно-економічне забезпечення розвитку регіону» автором обґрунтовано теоретичні засади формування конкурентоспроможності промислових кластерів на основі інноваційного розвитку. При виконанні теми ДН-01-26 «Формування політик сталого економічного розвитку для повоєнного відновлення територіальних громад в умовах цифрової трансформації економіки» (номер державної реєстрації № 0126U001307, 2026-2028 рр.) автором розроблено концептуальну модель взаємозв'язку інноваційного забезпечення, конкурентоспроможності промислових кластерів та економічного розвитку регіону.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. За результатами аналізу змісту дисертаційної роботи Піменова Володимира Сергійовича та наукових публікацій здобувача за темою дослідження можна зробити висновок про належний рівень обґрунтованості та достовірності одержаних наукових результатів.

Обґрунтування актуальності теми дисертаційної роботи є достатньо переконливим та ґрунтується на сучасних тенденціях трансформації економіки, пов'язаних із прискоренням технологічних змін, цифровізацією, посиленням глобальної конкуренції та необхідністю формування нових моделей регіонального розвитку. Вагомим аргументом на користь актуальності обраного напрямку є потреба у підвищенні інноваційної спроможності та конкурентоспроможності промислових кластерів як важливих складових економічного розвитку регіонів.

Дисертаційна робота характеризується логічною побудовою та послідовністю викладення матеріалу. Її структура забезпечує поступовий перехід від дослідження теоретико-методологічних основ інноваційного забезпечення економічного розвитку та конкурентоспроможності промислових кластерів до оцінювання їх сучасного стану, економіко-математичного моделювання та формування організаційно-економічного механізму інноваційного забезпечення.

Методологічну основу дослідження становлять фундаментальні положення економічної теорії, теорії інноваційного розвитку, регіональної економіки, теорії конкурентоспроможності та кластерного розвитку, концепції неокластеризації, а також системний, інституціональний, процесний і комплексний підходи до дослідження економічних систем. Така теоретико-методологічна база відповідає предмету дослідження та забезпечує

комплексність розгляду проблем інноваційного забезпечення промислових кластерів.

Для вирішення поставлених завдань здобувачем використано достатньо широкий комплекс загальнонаукових і спеціальних методів, зокрема діалектичний метод, методи системного, структурно-функціонального та комплексного аналізу, аналізу і синтезу, індукції та дедукції, економіко-статистичні методи, економіко-математичне моделювання, багатокритеріальне оцінювання та інтегральний аналіз, графічний метод і метод експертних оцінок. Застосування зазначеного методичного інструментарію є логічно узгодженим із поставленими завданнями та характером отриманих результатів.

Достовірність сформульованих положень і висновків забезпечується використанням комплексного інструментарію оцінювання інноваційної спроможності промислових кластерів, економіко-математичного моделювання рівня їх конкурентоспроможності та обґрунтуванням організаційно-економічного механізму інноваційного забезпечення. Це дозволило автору не лише дослідити взаємозв'язки між основними параметрами кластерного розвитку, а й сформувати практично орієнтований інструментарій для обґрунтування управлінських рішень.

Коректне визначення мети, об'єкта та предмета дослідження забезпечило логічну узгодженість поставлених завдань із отриманими науковими результатами. Мета роботи безпосередньо орієнтована на розвиток теоретико-методологічних засад, удосконалення науково-методичних підходів і розроблення практичних положень щодо інноваційного забезпечення економічного розвитку та конкурентоспроможності промислових кластерів регіону.

Додатковим підтвердженням обґрунтованості результатів є їх апробація на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, відображення у наукових публікаціях, а також практичне використання окремих положень дисертації. Основні результати дослідження опубліковано у 12 наукових працях, серед яких 6 статей у наукових фахових виданнях та 6 публікацій у матеріалах наукових конференцій.

Сформульовані у дисертації висновки, пропозиції та рекомендації є логічним результатом проведеного дослідження, характеризуються достатньою аргументованістю та мають теоретичне й прикладне значення для розвитку інноваційного забезпечення, підвищення конкурентоспроможності промислових кластерів та посилення їх внеску в економічний розвиток регіонів.

Узагальнюючи викладене, можна зробити висновок про належний рівень обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертаційній роботі Піменова Володимира Сергійовича.

Новизна та значення наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації доктора філософії. За результатами вирішення поставлених у дисертаційній роботі наукових завдань Піменовим Володимиром Сергійовичем отримано результати, яким притаманна наукова новизна та які мають важливе теоретичне, методичне і прикладне значення.

Ознайомлення зі змістом дисертаційної роботи та науковими публікаціями здобувача дозволяє виокремити найбільш суттєві положення, що характеризують особистий внесок автора у вирішення наукового завдання щодо розвитку теоретико-методологічних засад, удосконалення науково-методичних підходів і розроблення практичних положень з інноваційного забезпечення економічного розвитку та конкурентоспроможності промислових кластерів регіону. Основний науковий результат роботи полягає у формуванні цілісної системи такого забезпечення, яка поєднує положення неокластеризації, методичний інструментарій оцінювання, економіко-математичне моделювання та організаційно-економічний механізм.

Найбільш вагомим результатом, що має ознаки наукової новизни, є вперше розроблена концептуальна модель взаємозв'язку інноваційного забезпечення, конкурентоспроможності промислових кластерів та економічного розвитку регіону. Її відмінністю є послідовна інтеграція ресурсного потенціалу, складових інноваційного забезпечення, інноваційних процесів і конкурентних переваг у єдину систему формування економічних результатів регіону. Це створює підґрунтя для комплексного обґрунтування механізмів сталого економічного розвитку та підвищення ефективності функціонування промислових кластерів.

Науковий інтерес становить удосконалена концептуальна модель формування конкурентоспроможності промислових кластерів на засадах інноваційного розвитку, яка інтегрує організаційно-економічні, техніко-технологічні, науково-освітні та інституційні складові. Такий підхід дозволяє комплексніше оцінювати конкурентні переваги кластерів, активізувати інноваційну діяльність їх учасників та орієнтувати кластерний розвиток на досягнення сталих економічних результатів регіону.

Суттєвим результатом дослідження є удосконалення економіко-математичної моделі та методики оцінювання рівня конкурентоспроможності промислових кластерів. Запропонований підхід поєднує оцінювання динаміки виробництва і реалізації продукції з ключовими показниками інноваційного розвитку, що дає змогу визначати інтегральний рівень конкурентоспроможності кластера, виявляти тенденції його розвитку та підвищувати обґрунтованість відповідних управлінських рішень.

Важливе теоретичне і прикладне значення має удосконалений організаційно-економічний механізм інноваційного забезпечення розвитку та конкурентоспроможності промислових кластерів регіону. Його особливістю є інтеграція організаційного, ресурсного, інфраструктурного, інформаційно-аналітичного та нормативно-правового модулів із цифровими інструментами управління, механізмами неокластеризації та системою економіко-математичного оцінювання конкурентоспроможності. Це сприяє підвищенню ефективності взаємодії учасників кластерної екосистеми та посиленню синергетичних ефектів.

Заслуговує на увагу й удосконалений інструментарій реалізації організаційно-економічного механізму інноваційного забезпечення промислових кластерів, побудований на інтеграції економічних інтересів підприємств-резидентів, науки, освіти, органів державної влади та інститутів підтримки інновацій. Його застосування спрямоване на активізацію інноваційної діяльності, посилення взаємодії учасників кластерної екосистеми та підвищення конкурентоспроможності промислових кластерів.

Певну теоретичну цінність має уточнення сутності інноваційного промислового кластера як інституційно інтегрованої системи взаємодії суб'єктів інноваційної діяльності, об'єднаних технологічною мережею. Такий підхід поглиблює розуміння механізмів формування синергетичних ефектів, розвитку інноваційного потенціалу та створення довгострокових конкурентних переваг промислового кластера і регіону.

Подальшого розвитку в дисертації набула матриця комплексної оцінки інноваційної спроможності розвитку промислових кластерів, яка поєднує міжнародні індикатори Global Innovation Index, регіональні статистичні показники інноваційної діяльності та авторське оцінювання інституційної, кадрової, фінансової, виробничої й технологічної складових. Це дозволяє визначати рівень інноваційної спроможності кластерів та обґрунтовувати стратегічні напрями підвищення їх конкурентоспроможності.

Окремо слід відзначити подальший розвиток теоретико-методичних положень щодо неокластеризації промислових кластерів. Авторський підхід ґрунтується на інтеграції цифрових платформ, технологічних мереж, крос-інновацій, механізмів трансферу технологій, відкритих інновацій та інструментів штучного інтелекту в єдину мережеву інноваційну екосистему. Такий підхід відповідає сучасним трансформаціям кластерних систем та орієнтований на прискорення технологічної модернізації й зміцнення конкурентоспроможності промислових кластерів.

Заявлені положення наукової новизни є взаємопов'язаними, логічно випливають із поставлених завдань та отриманих результатів дослідження. Це

дає підстави визнати наукову новизну дисертаційної роботи достатньо обґрунтованою, а одержані результати – такими, що становлять науковий і практичний інтерес.

Практичне значення результатів полягає у можливості використання розроблених теоретико-методичних положень, економіко-математичної моделі, комплексної матриці оцінювання та організаційно-економічного механізму органами державної влади, місцевого самоврядування, кластерними об'єднаннями та промисловими підприємствами під час формування і реалізації регіональної кластерної та інноваційної політики.

Практична спрямованість роботи підтверджується використанням її результатів у діяльності ТОВ «Старвей Продакшн», ТОВ «Торговий Дім «Р-Трейд», Консорціуму «Будівельні технології», а також у навчальному процесі Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля при викладанні дисциплін «Економічний аналіз та прогнозування», «Менеджмент економічної безпеки», «Корпоративне управління».

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації. Кількість наукових праць за темою дисертаційної роботи загальним обсягом 7,3 д.а. (особисто автору належить 5,1 д.а.) та повнота відображення в них основних положень дослідження відповідають чинним вимогам щодо публікації результатів дослідження для дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Ознайомлення з публікаціями здобувача дозволяє стверджувати, що в них висвітлені основні положення дослідження. Основні теоретичні та прикладні положення та результати дослідження доповідалися й схвалені на науково-практичних конференціях різного рівня.

Відсутність (наявність) академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Академічний плагіат (використання чужих ідей, тексту без належного посилання на джерело) в аналізованій дисертаційній роботі відсутній, про що свідчать результати перевірки дисертаційної роботи на плагіат з використанням програмного засобу перевірки на плагіат Strikeplagiarizm.com: встановлено високу унікальність тексту, правомірність запозичень визнано обґрунтованим (загальноприйняті терміни та цитування інших авторів з посиланням на них) (лист Східноукраїнського національного університету імені Володимира МОН України від 21.06.2026р. № 7/09).

Фактів фабрикації (придумані дані, неіснуючі факти або сфальшована інформація) та фальсифікації (зміна, підробка, спотворення даних або результатів дослідження) висновків, даних, результатів розрахунків, правил їхньої інтерпретації у дисертаційній роботі не виявлено.

Зауваження та дискусійні питання стосовно положень дисертації доктора філософії. Позитивна оцінка результатів дослідження Піменова В.С. не виключає деякі зауваження, які у тому числі можуть послугувати підставою для дискусії на захисті дисертації. Суть цих зауважень полягає у такому.

1. У першому розділі дисертації автором ґрунтовно досліджено теоретичні засади функціонування промислових кластерів та запропоновано авторське трактування інноваційного промислового кластера. Водночас під час розгляду концепції неокластеризації доцільно було б ширше проаналізувати сучасний зарубіжний досвід функціонування цифрових кластерів та інноваційних екосистем країн ЄС, що дало б можливість посилити порівняльний аспект дослідження (с. 24–39; с. 55–72).

2. У другому розділі дисертації проведено комплексне оцінювання сучасного стану інноваційного забезпечення розвитку промислових кластерів та розроблено економіко-математичну модель оцінювання їх конкурентоспроможності. Разом із тим автор міг би більш детально представити аналіз чутливості запропонованої моделі до зміни окремих вхідних параметрів, що дозволило б глибше оцінити її практичну універсальність (с. 122–147).

3. У дисертаційній роботі значна увага приділена питанням цифрової трансформації промислових кластерів, розвитку неокластеризації та використанню сучасних цифрових інструментів у забезпеченні їх конкурентоспроможності. Разом із тим, питання практичного застосування технологій штучного інтелекту, великих даних (Big Data), цифрових платформ та інших сучасних цифрових рішень розкрито переважно на концептуальному рівні. Доцільним було б доповнити дослідження конкретними прикладами їх використання у діяльності промислових кластерів, а також більш детально визначити механізми інтеграції зазначених технологій у запропонований організаційно-економічний механізм інноваційного забезпечення розвитку та конкурентоспроможності промислових кластерів (с. 55–72; с. 150–165).

4. У третьому розділі дисертації запропоновано організаційно-економічний механізм інноваційного забезпечення розвитку промислових кластерів регіону. Разом із тим практична цінність роботи була б ще вищою за умови розроблення покрокового алгоритму впровадження цього механізму для різних типів регіонів України з урахуванням особливостей їх соціально-економічного розвитку (с. 150–165).

5. У дисертації автором запропоновано низку науково-практичних розробок, зокрема концептуальну модель взаємозв'язку інноваційного забезпечення, конкурентоспроможності промислових кластерів та економічного розвитку регіону, економіко-математичну модель оцінювання

затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, а її автор Піменов Володимир (Сергійович) заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка».

Офіційний опонент,
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри підприємництва,
логістики та менеджменту Вінницького
національного технічного університету
Міністерства освіти і науки України
(м. Вінниця)

Вікторія БОКОВЕЦЬ

Вчений секретар
к.т.н., доцент

Інна ВІШТАК